

**Commentariorvm, Ac Dispvtationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Dispvt. XXII. An Deus sit in aliquo genere cum rebus creatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](#)

Conclusio est: Deus neque directe est in predicamentis, neque ad predicamentum potest reduci. Doctri- na huins artic. tametsi à logicis disputari soleat, non debet videri Theologo aliena: ex ea enim non mediocris diuinorum perfectionum cognitio pender. Omissis vero permultis, quae de analogia in hoc articulo tradi solent, breuiter id, quod ad Theologum spectat, aliquibus etiam ex Logica petitis expediemus.

DISPV TATI O XXII.

An Deus sit in aliquo genere cum rebus creatis.

Status controvrsia. cap. 1.

Deum in predicamento collocari Nominales afferunt. c. 2.

Verior sententia ex aliorum rationibus probatur. cap. 3.

Prior ratio efficax precedentis sententiae. cap. 4.

Posterior ratio cap. 5.

Ratio precedens Patrum doctrina confirmatur. cap. 6.

Respondeat argumentis prioris sententiae. cap. 7.

CAP. I. II. & III.

in i.q.6.Gregor.d.8.q.3. præfertur in art.2. Marſilius in i. q. 12. art. 2. eamque probabiliorem censet Gabriel in i. d. 8.q. 1. quamvis oppositam sententiam ipse amplectetur, quod putet in Schola Oxoniensi communem fuisse. Eodem modo docent prædicti Doctores, nomina aliqua de Deo, & creaturis vniueroce prædicari: id quod etiam putat Scotus eadem d. 8. & in i. d. 3. quæst. 3. §. Quantum ad secundum: quem nihilominus pro sequenti sententia citabimmoſ. Ut autem ostendant, hoc non repugnare diuina simplicitati, supponunt id, quod superius dicebamus, genus, & differentiam non ex natura rei, sed sola nostra consideratione distingui, ac proinde Deo non repugnare in praedicamento esse, atque ex genere, & differentia componi: nulla enim alia videtur esse repugnativa, quo minus Deus in predicamento collocetur.

Deinde probant auctoritate Augustini, qui lib. 5. de Trinitate cap. 8. 10. & 11. docere videntur, quædam prædicamenta de Deo dicunt translati, & improprie, ut quale, quantum, situs, habitus, & tempus; quadam vero proprie, ut substantia, & relatio: quo fundamento bona pars doctrinæ totius libri nixa videatur. Et eodem cap. 8. postquam dixit, multa prædicamenta de Deo translatione prædicari, subdit hæc verba: Quod autem ad faciendum attinet, fortassis de solo Deo verissime dicitur. Solus enim Deus facit, & ipse non fit, neque patitur: quibus docere videtur prædicamentum actionis Deo proprio conuenire.

Accedit etiam Damascenus, qui lib. 1. de fide c. 9. ita Deo tribuit nomina filiationis, & paternitatis, vt non à creatis translata fuerint ad Deum, sed potius contra ex Deo nobis fuerint communica-ta. Probat autem ex illo ad Ephes. 3. Ex quo omnis paternitas in celo, & in terra nominatur: expressius id docet lib. primarium institution. c. 7. vbi postquam dixit essentiam, quam alij dicunt substantiam, genus esse supremum, subiungit: Huius autem summi, primique generis species sunt, primum id, quod corpore vacat, & corpus inanimatum: & paucis interie. c. 8: Completitudine enim essentia corpore vacans Deum, Angelum, animam, demonem.

CAP V T. III.

Verior sententia ex aliorum rationibus probatur.

Opposita sententia multo probabilior est, quam plures, & majoris auctoritatis Theologi sequuntur, videlicet Deum non posse in prædicamento collocari. Ita docuerunt S. Thomas, Caeretus, & recentiores in hoc artic. Henricus in Summaart. 26.q.2. Refertur etiam Magister in r. disp. 8. qui docet neque prædicamenta accidentium, ne que substantiam ipsam proprio Deo conuenire, quibus videtur Deum excludere à prædicamento substantia. Sed clarissime prædicant sententiam amplectuntur. Albertus in eadem d. art. 32. Bonavent. i. q. 4. Ricardus art. 4. q. 2. Argent. q. 1. art. Aegidius artic. i. 3. Scot. q. 3. Teneo opinionem meam. Bassolis. q. 4. Capreol. q. 2. art. 1. conclu. 5. & 6. Durand. in 2. d. 3. quæst. 1. num. 12. idem Sanctus Thomas, & Ferrariensis i. contragent. 25. Denique Ocam in illa distinct. 8. quæst. 1. quamvis putet eam difficile probari.

Variant tamen in confirmatione huius sententiae. Prima ratio S. Thomæ in hoc articulo est huiusmodi: Species, quæ est in aliquo prædicamento, ita constat genere, & differentia, vt id, à quo s. Thom. sumitur

Dubitandi ratio.

CAP V T. II.

Deum in predicamento collocari Nominales senferunt.

Non defuerunt ex Scholasticis, qui affererent, Deum directe in prædicamento collocari. Auctores huius sententiae sunt Robertus Holcot,

S. Thomas
p. 15. 1. cap. 1. q. 1. art. 1. con. 1.
Gregor.

finitur differentia, cum eo, à quo sumitur genus; comparetur sicut actus cum potentia: in Deo autem non est aliquid, ut potentia, & aliquid, ut actus: ergo ex genere, & differentia constitui non potest. Eadem ratione vuntur Henricus, Ricardus, & Aegidius: eam tamen infirmam esse paucis ostendam. Si enim repugnaret in Deo esse aliquid per modum potentiae, ex quo sumetur genus, & aliquid per modum actus, ex quo sumetur differentia, eo esset, quia sequeretur, Deum non esse simplicem, sed et ipsa compositum ex actu, & potentia: atque hoc nulla ratione sequitur, si dicimus, ut 1. cap. notarium est, compositionem generis, & differentiae esse solum per rationem nostram. Sic autem nullum est absurdum plura in Deo concedere tanquam componentia, quorum alterum per modum potentiae, alterum per modum actus intelligatur: nos enim intellectus in re simplicissima, qualis est Deus, haec facile concipere potest, sicut etiam distinguere eius attributa, quae ex natura rei non distinguuntur: id enim prouenit ex imperfectione intellectus cognoscens Deum instar aliarum rerum, ut infra disp. 118. ostendemus.

Scuola
5. 1. cap. 1. q. 1. art. 1. con. 1.
Bonaventura.

Ex hac doctrina Gregorius q. citata artic. 1 & 2. dissoluere omnes rationes, quae affiri solent pro hac sententia, ut inductione confabunt. Hinc enim soluit secundum ratio, quae talis est: Genius est pars eius, quod est sub genere: sed Deus non habet partes; ergo Deus non est sub genere: qua ratione vñ sunt Aegidius, & Henricus locis citatis, & Auicen. 8. metaphys. cap. 8. eam tamen nihil probatur: quoniam non videtur esse contra Dei simplicitatem confitare aliquibus tanquam partibus per intellectum. Sicut etiam non repugnat compositum esse, aut constitutum per rationem, ut infra disput. 121. c. 3. & disp. 159. c. 2. explicabitur. Solum enim repugnat Deo compositio ex natura rei, sicut etiam pluralitas, & distinctio, praeter quam distinctio perfornarum.

Bonaventura.

Tertia ratio est: Res praedicamenta debet esse aliquid distinctum à suo esse, scilicet intentione, & definitione quanvis re ipsa non distinguatur. Intelligit vero Henricus, cuius est hec ratio, solam distinctionem rationis, ut ex doctrina ipsius patet infra disput. 121. cap. 1. Cum ergo Deus non distinguatur à suo esse, sed in definitione ipsius Dei illud includatur etiam secundum rationem nostram, sit, ut in praedicamento Deus non collocetur.

S. Thomas
Cap. 1. q. 1. art. 1. con. 1.
Scuola

Hac etiam fere ratione vñ est S. Thomas in hoc art. & Capitulo in d. 8. quest. 2. art. 1. con. 2. affluit enim necessarium esse, ut aliquid ponatur in praedicamento, essentiam illius ab existentia differre non solum per rationem, ut dicebat Henricus, sed etiam ex natura rei. Hæc tamen ratio ex eodem principio superiori posito facile soluitur. Tum qui probati non potest id, quod supponit Henricus in maiori propositione. Tam etiam quia in Deo distinguere possimus essentiam ab existentia conceptu nostro instar creaturarum. Præterea 3. p. q. 17. art. 2. ostendemus. Atque, & essentiam in rebus creatris non distinguere ex natura rei. Cumque compositio ex genere, & differentia sit solum per intellectum, non videtur talis distinctio ex natura rei necessaria.

Scuola
5. 1. cap. 1. q. 1. art. 1. con. 1.

Quarta ratio Scotti est in hunc modum. Quamvis Deo, & creaturis dari possit concepimus comp. in 1. partem Tomus I.

muniſ, & vniuersus; sic enim putat ens de Deo, & creaturis prædicari; tamen in Deo non est aliqua realitas, quæ ex lege īdifferens ad finitum, & infinitum, ex qua definiatur genus: ergo Deus non potest sub genere colloqui. Verum ex eodem principio conitatur, nec clariū non esse aliquid distinctum ex natura rei, ex quo genus definiatur, & aliquid, ex quo differentia, ut ex doctrina S. Thomæ disp. 180. c. 3. monstrabimur. Quare hoc nihil obstat potest quo minus id, quod simplicissimum est, genere, & differentia conitare possit.

Dignita
110. 5. Thom.
S. Thomas.

Quinta ratio, quam afferit S. Thom. cap. illo 15. talis est. Si Deus ēst in prædicamento, deberet esse in prædicamento substantiae: in eo autem ēst non potest, quia abusus substantia dicitur, auctore August. lib. 7. de Trinitate cap. 5. ergo Deus in prædicamento non ēst. Reponeri tamen potest, quoniam substantia, si id, à quo nomen primo impositum ēst, sp̄c̄lēm̄, de Deo proprie non dicatur, sed abusus; dicta enim sunt à substantio accidentibus, si tamen rem ipsam significat attendamus, propriissime in Deo reperitur, ut in eodem cap. indicat August. significat enim naturam, seu essentiam, quæ alio non indiget, cui inhereat, sed per se ēst. Quare docet essentiam Deo proprie conuenire. Etiam cum de Deo hypostasis proprie dicatur iuxta phrasim Græcorum Patrum, & Conciliorum, non ēst, cur negemus etiam substantiam de Deo proprie prædicari. Nam & hypostasis Græce, sicut substantia latine, à substantio dicitur. Quid vero contra obicit S. Thom. cap. illo 25. videlicet illud, per se, in substantia nihil ēst, & solam negationem existendi in alio significare, ac proinde si in Deo substantia non ēst, quatenus accidentibus substantia, ei substantiam proprie non conuenire, mihi non probatur. Nam, ut ostendam 3. p. quest. 4. art. 2. contra Scotum, modulus ille per se in substantia non ēst sola nōatio, sed positum, quod negatione explicatur, sicut etiam in lipso ipso, & persona.

Sexta ratio
S. Thomas.

Sexta ratio, quicquid est in prædicamento clauditur ipso, & continetur: id, autem, quod est infinitum, sicut Deus, claudi, aut contineri nequit ab alio: ergo neque ēst in prædicamento. Hoc argumento vñ sunt Bonaventura, Thomas de Argentina, & Durandus, & pauci insinuarunt Aegidius, & Albertus: eo tamen parum probatur. Nam contineri sub aliquo genere prædicamenti, contingit solum nostro modo intelligendi: sicut autem intellegimus naturas rerum determinatas, & finitas essentialementer, sic etiam possemus commune aliquid, īdifferens enti finito, & infinito considerare, nisi ī alio repugnaret. Contineri enim & concludi sub generalissimo prædicamenti non ēst re ipsa substantia ēst, & limitatum secundum essentiam. Nam concepimus communis ab utroque abstrahitur, ac proinde sub se complecti potest finitum, & infinitum secundum essentiam. Mitto rationes alias, quas insinuas esse ex precedenti doctrina facile demonstrarem, & diuibus tantum efficacioribz prædictam sententiam confirmabo.

Prior ratio efficax precedentis sententie.

D

Vñ mihi suppetunt rationes, quae sententiam superiori cap. possum efficiaciter probant: quarum priorem, quod minus Theologica

videatur in hoc cap. perfringam: posteriorum vero, quæ multam Patrum doctrinam continent, sequuntur subijciam. Prior est huiusmodi. Omne quod est sub aliquo genere, vel est in individuum, vel species aut sub alterna, aut a thoma: sed Deus neutrō modo potest esse in prædicamento ergo nullo modo in eo collocatur. Primum non est species, quia neque continet sub se alias species tanquam sub alterna, neque individua tanquam species infinita, ut manifestum est, neque enim sunt plures dij, solo adhuc numero differentes. Deinde Deus in prædicamento non potest esse individuum: omne namque individuum in ratione speciei cum alijs essentialem conuenit. Deus autem cum nulla re mundi hoc modo conuenire potest: aliqui dicentes eiusdem speciei cum aliqua creatura, & solo numero ab ea differre: quod est absurdum: quia magis distat à quavis creatura, quam vna creatura ab alia diuersæ speciei: Deus igitur nullo modo cum aliqua creatura sub genere continetur.

C A P V T . V.

Posterior ratio.

Posterior ratio est. Aut Deus cum alijs omnibus rebus creatis est sub unico prædicamento entis, aut sub aliquo ex decem assignatis ab Aristotele: sed sub nullo esse potest: ergo non est sub aliquo prædicamento. Primum non potest esse sub ente: cum quia substantia solum estens simpliciter, cetera vero secundum quid, hoc est, entis entia id vero quod vniuero de aliis prædicatur, eisdem simpliciter conuenit: tunc etiam quia quotiesquis conceptus abstractus vniuero pluribus conuenit, debet esse: vnu præter multa, hoc est, ita ab illis abstractus, vnu ipsiis aliquid remaneat, quo diffirant, diuersum ab eo, quod vniuero ab eis abstractum est: aliqui nihil ipsius commune intelligi posset, vt disp. 114. c. 2. ostendemus. Ens autem non potest hoc modo abstrahiri: nam in eo, quod remanet in inferioribus, ipsa ratio entis intrinsece includitur, qua de causa vulgo dicitur, ens includi in modis intrinsecis; ac proinde non esse genus, neque vniuocum respectu omnium entium singularium, quam rationem tergit Ricard. Quare non video quomodo coharente ea, quæ docet Scotus loco citato; nimur aliquid esse vniuero communem Deo, & creaturis, Deum autem sub prædicamento non collocari, id quod latius contra ipsum persequi, non est necesse. Ex dictis quoque colligere licet, commentitiam esse quicunquam recentiorum sententiarum, qui res omnes in unum prædicamentum entis reuocare conantur.

Deinde dici non potest, Deum esse sub aliquo ex decem prædicamentis ab Aristotele assignatis, vt percurrendo aliqua illorum facile constabit. Nam si sub aliquo illorum collocaretur, esset substantia, aut relationis, vt videtur docuisse Augustinus locis pro priori sententia citaris, ex aliis enim prædicamentis quamvis aliquid de Deo propriè dicatur, vt agete, sicut indicat Augustinus. ille tamen non est aliquid in ipso Deo intrinsece ei conueniens, nunc autem controvèrsia est an ipse Deus secundum aliquid sui in prædicamento aliquoponatur; non tamen an de ipso aliquid prædicamentum extrinseca saltē denominatione proprie enunciatur, sicut forsitan enunciaretur.

prædicamentum actionis, Quare licet concederemus actionem creationis, vel aliam, qua Deus exterioris aliquid producit, esse in prædicamento actionis, id quod adhuc certum non est, tamen non propterea ipse Deus in eo prædicamento est. Superest ergo, vt in prædicamento substantia, aut relationis debet esse, si in aliquo collocandus est. In his autem non posse constituī, facile quoque probabitur.

Primum quidem de prædicamento relationis, præter rationem communem, quæ idem probat de prædicamento substantiae, quam inferius affirmamus, hac peculiari monstrari potest. Quamvis

Cur Deus non sit in prædicamento relationis?

series cuiusque prædicamenti per intellectum solum nostrum disponatur, imo vero ipsa prædicamenta nonnunquam sola ratione nostra distinguuntur, vt actio, & passio, id quod manifestum erit infra disput. 118. c. 3. prædicamenta tamen accidentium hoc necessario postulant, vt in nullo prædicamento accidentis collocentur nisi vera, & realia accidentia, sicut enim prædicamentum substantiae est vera, & realis substantia, sic etiam reliqua nouem sunt formæ vere accidentariae; Quo superposito humana ratio singula prædicamenta accidentis ordinare, atque vnum ab aliis distinguere potest, relatio autem que est in Deo, non est forma accidentaria, sed vera substantia, ergo non potest in prædicamento relationis, quod est vnum ex nouem, collocari. Quia etiam ratione disput. 173. c. 2. notabimur, relationem, quæ ex natura rei idem est cum substantia, in prædicamento relationis non esse constituantur. Quia vero de causa Boethius lib. I. de Trinitate dicat prædicamentum qualitatibus, & quantitatibus substantiam in Deo significare, sex autem ultima prædicamenta per modum extrinsecæ formæ de Deo dici, demum prædicamentum relationis de Deo non prædicari, explicabitur disp. 114. c. 1.

Præterea Deum non esse in prædicamento substantiae, sic ostenditur, nulla ratio apprehendi potest a nostro intellectu vniuero communis Deo, & creaturis, non solum sapientia, potentia, & realitas, aliorum attributorum, quæ in creaturis sunt accidentia, in Deo autem substantia, sed neque ipsius substantia, haec enim talis natura in Deo est, vt potius supersubstantia dici debatur, quam substantia, eo quod nec nomen substantia, nec conceptus, quem de ipsa habemus, attingat eam, quæ in Deo est, id quod carteri nominibus, quæ de Deo dicuntur conuenire, communis Patrum opinio fertur vt sequenti c. videbimus.

C A P V T . VI.

Ratio precedens Patrum doctrinam confirmatur.

B Oethius libr. de Trinitate circa medium de Boethius. Dei substantia loquens ita ferbit. Nam substantia in illo felicit Deo, non est vere substantia, sed ultra substantiam, & paucis interiectis: Nam cum dicimus, Deus, substantiam quidem significare videtur, sed eam non ultra substantias. Quem locum elucidans Gilbertus in commentario illius libriniquit. Nam Gilbert, quæ vocatur eius substantia, in illo quidem est, de quo prædicatur, sed non in eo vere est substantia, id est, non ea veritate rationis, quæ dicitur substantia quolibet illud esse, quo substantia est aliquid, est substantia quod in eo est, sed aliqua rationis proportione vocatur substantia. Quibus verbis Gilbertus sententiam Boethij expressit, nempe substantiam in Deo non esse eiusdem

Richard.

Scotus.

10

*Substantia
modo de
Dei auctor.*
dem rationis cum nostra, sed proportione quādam substantiam vocari.

Cæterum id, quod paulo inferias hic auctor subiungit, mihi non probatur: nempe Deum alia ratione nominari cœlentiam, quam substantiam, ut hac ratione aliqua sit conuenientia inter Deum & creaturam; cum reuera vtriusque nominis eadem sit ratio, si cum Deo, & creaturis comparetur. Nēque enim Boethius ideo negat substantiam de Deo, quod primaria sua significacione eam significet, quæ accidentibus sublatas, sed quia Dei substantia, & natura captum nostræ cognitione excedat, ac propterea neque nomine substantiae aut effigie, aut qualibet alio à nobis imposito exprimavat, nisi proportione quadam.

Hanc autem fuisse mentem Dionysij 7. de diuinis nominibus, mihi habeo perfaulūm. Ibi enim describens modum quo Deum cognoscimus in hac vita, inquit: Dei nos habere non possumus, non ex ipsius natura, quod nobis incognita sit (intelligit in se ipso) sed ex rebus ab eo creatis, in quibus sunt imagines, & similitudines diuinatarum perfectiōnum: Atque hunc modum magis explicans subdit: *Id quod omnia superat, viæ, & ordine pro virili parte omnium deractione, & præstantia omniumque causa ascendens. Itaque in omnibus Deus noscitur, & sine omnibus: scientia Dei noscitur, & ignoratio.* Quæ verba explanans Sanctus Thomas lectione 4. in illo caput, tres modos distinguit, quibus Deum cognoscimus: quos verbis citatis Dionysius expressissime videtur.

Primus, & præcipuus modus est per negotiōnem eorum, quæ videmus: idcirco negamus de Deo substantiam, sapientiam, & ceteraque omnia: negamus, inquam, eo modo, quo in creaturis ea videmus, & pro hoc statu concipimus: sic enim in Deo nequaquam reperiuntur. Quare idem Dionysius de mystica Theologia cap. 5. de Deo ita loquitur: *Prostremus nec animum esse, nec mentem, nec visionem, aut opinionem, vel rationem, vel mentis notionem habere, ne ratione, nec mentis perceptionem.* Atque inter alia multa, quæ de ipso negat, numerat vitam, esfiantiam, & æternitatem, non alia de causa, nisi quia nihil tale, quale nos concipiimus, & videmus, in Deo est.

Hunc modum cognoscendi Deum træditi idem Dionysij c. illo 7. de diuinis nominis verbis: *Omnium deractione, & iterum cum ait, Sine omnibus: immo ipsa ignoratione Deum cognosci: ac si diceret, nos de Deo potius cognoscere, quid non sit, quam quid sit. Id quod Damascen. lib. 1. de fide c. 4. præclare dixit his verbis: Deo autem impossibile est, quidnam esset, ac natura sua sit, dicere; aptiusque est, ex omnium rerum sublatione, atque inficatione orationem habere: neque enim eorum, quæ sunt, quicquam est. Quod quidem non ita accipendum est, quasi non sit, sed quia supra omnia, quæ sunt, ipse sit, atque adeo supra ipsum esse: & paucis interiectis, concedit ipsius esse supra esfiantiam: postremo tandem subiungit: Sunt porro nonnulla, quæ tamen si per affirmationem deo dicantur, præcellenti tamē negationis vim habent: Verbi gratia, cum de Deo verba facientes tenebrarunt, vocem viximus, non caliginem nobis animo proponimus, sed quod lux non sit, verum lumine sublimior. Hic igitur modus Deum cognoscendi negat omnia, quæ de Deo diximus, non propter Dei imperfectionem, sed quia ipse omnia illa superiori quadam ratione antecellarat.*

Vasquez in 1. part. Tomus I.

*Secundus modus cognoscendi Deum, quendam Dionysius, & Damascenus verbis citatis indicant, est per excessum, vel præstantiam, addendo scilicet supra omnia; quæ videmus, cum aliiquid Deo tribuiatur: veluti si quis eum intelligat sapientem esse, addere debet supra sapientem, & sic de alijs. Quæ ratione Dionysij cap. 1. & 2. de diuinis nominis, & alibi se penumero, Dei substantiam, supersubstantiale, & omni essentia superiore appellat. Eodem modo Boethius lib. illo de Trinitate dicit, Deum non esse substantiam, sed supersubstantiam. Vt sique modi cognoscendi per affirmationem, & negationem meminist Dionysij. eodem lib. de myst. Theologia cap. 3. & cap. 1. de diuinis nominis post medium cum indicat videtur, cum dixit Deum omnia esse, quæ sunt, & nihil esse corum, quæ sunt. Quæ verba recitans Elias in orationem 24. Nazianzeni, quæ est in aduentu Ägyptiorum, inquit: *Elias pulchra Deus ut S. Dionysius ait, est quidem causa ipsius, quæ sunt, ut sententia Nazianzeni, ipse autem non est, ut qui nihil horum, quæ sunt, sed supra omnia sit. Quamvis enim Deus ens dicitur, iuxta illud, Ego sum, qui sum, etens tamen non est, ut ea quæ sunt (quoniam evum modo opifex, vt opera eiser?) neque tertio modo ens, sed simpliciter ac peculiari modo, aut velut eximie, ac præcellenter, quemadmodum ipse solus nouit.**

& in orationem 1. apologeticam in illa verba, *Cœlum excelsum, sic loquitur: Qui quidem (sicilicet Deus) ut apud S. Dionysium, & ut mens, & ut Deus, & ut Sapientia, & ut vita, & ut ens & ut amabilis a tota Scriptura celebratur. Idemque & multa nomina habet, & nomine omni caret: Et paulo inferius cura plura enumerat, quæ de Deo dicuntur, subdit: *Hoc igitur omnia dicitur, & tamen super hac omnia est: & paucis interpositis: Deus enim, & supra mentem mens est, & supra vitam vita, & denique supra omnia.**

Contra vero alij, ut ostenderent eandem inter Deum, & alia creata differentiam, ipsiusque preter Deum supra omnia esse, dixerunt, Deum esse, cætera vero non esse. Sic refut Augustinus lib. 8. de ciuitate Dei cap. 11. Platonem appellasse cætera omnia præter Deum non entia: ex quo persuasum sibi habuit Augustinus Platonem legisse illud Exodi

*August.
Plato.
Exod. 3:8*
3. quod Dominus Moysi respondit: *Ego sum qui sum.* Idem quoque Plato in Sophista ostendit illud simpliciter posse dici ens, & esse quod in se omnes continent perfections entis, & cui nihil deest. *Quod sensu Augustini 7. confess. cap. II. ita ait: In speciis Augst.
cetera infra te, & vidi nec omnino esse, nec omnino non esse: esse quidem, quoniam abs te sunt, non esse autem, quoniam id quod es, non sunt, id enim vere est, quod incommutabiliter manet.*

Tertius modus cognoscendi Deum, inquit *Tertius modus secundum rationem causæ, & effectus, cum omnia, quæ in rerum natura sunt, tanquam effectus ipsius Dei consideramus. Verum hoc tertius modus, qui præsenti disputationi param accommodatus est, alterum ex duobus modis precedentibus includere debet. Cum enim res alias ad Deum referimus, aut negatione, aut præstantia ipsum intelligimus: ex hac igitur Patrum doctrina perficie patet, nihil vixi voce commune Deo, & creaturis in nostra cognitione esse posse; quare ratio substantia diuina ad prædicamentum aliarum rerum non pertinet. Neque hoc solum verum est, si sermo sit de intellectu viatorum, sed etiam de intellectu videntium Deum:*

I 2 tūti

tum quia eadem omnino ratione nihil communem inuenite possunt Deo, & creaturis, cum Deus supra omnem modum essentia, & substantia sit, tum etiam, quia videntes rem, sicuti est, in ea distinguere nequeunt rationem genericam ab specifica, ut disp. i. 8. cap. 4. videbimus.

Nomina Deo
attribuita
non conueniunt illi
propria.

Boethius.

August.

Dionysius.

Basilus.

18
Cur signifi-
catum for-
male aliquo-
rum attribui-
rum in Deo
proprie con-
cedamus.

S. Thomas.

Hac etiam de causa nomina, quæ alias inxta communem sententiam Theologorum de Deo proprie dicuntur, affirmant Patres nec vere, nec proprie ipsi conuenire, quod in Deo longe aliud significant, quam in rebus creatis, ex quibus desumpta sunt. Ita Boethius lib. illo de Trinitate dixit, substantiam in Deo non esse vere substantiam, & August. lib. 5. de Trinitate cap. ro. in fine, cum afferuerit, aliqua predicatione de Deo dici, non translatio, sed proprie, subdit: *Si tamen de illo proprie aliiquid dicit ore homini potest: vt insinuaret in omni appellatione, qua Deum nuncupamus, quantumvis propria videatur, semper esse aliiquid ad modum translationis. Quo sensu Dionys. cap. 5. de mystica Theologia inter multa alia, que de Deo negat, dicit in Deo nec filii, nec patris rationem esse, & Basilus lib. 5. contra Eanum cap. 13. ait, nec filium, nec generationem deitatis esse proprium, sed ex humana similitudine adductum; atque ex eadem nomen spiritus traductum esse putat.*

Pro cuius rei explicatione notandum est, in omnibus nominibus, quæ Deo tribuantur, esse nonnulli improprietas, quod Deum, ipsiusque perfectiones non significant, ut in se sunt, sed in altera terum creaturarum, quarum similitudine cognoscuntur, per detractionem, vel praefiantur ut explicatum est. Quia vero ad Deum transfruntur, ut significantur, quod in ipso est non ad mixtum imperfectioni, ideo dicimus, formale significatum illorum vere, & proprie in Deo repertum. Sic ipsum appellamus sapientem, non quod discurrat, neque quod eius cognitio, operatio quedam sit elicita a facultate intellectus, sed quia ipsi superiori quadam ratione res omnes sint manifestae.

De his autem nominibus optime docuit S. Thomas infra q. 13. art. 3. improprie dici de Deo, si attendamus id, a quo desumpta sunt, & modum nostræ cognitionis; si vero rem ipsam, proprie Deo conuenire. Id quod ex Cyrillo, & Ioanne Cypriano ibidem ostendemus. Contra vero, quia sunt nomina aliqua, quorum proprium significatum ab imperfectione omnino separari nequit, ad Deum translati, non possunt ei modo proprio, sed metaphorice conuenire: quæ tanquam Deo tribuantur propter similitudinem aliquam effectus. Qualia etiam aliquando rebus inanimis tribuumus, sicut mari perturbato iram, & indignationem; auditum etiam & sensum, propter aliquam similitudinem ex parte effectus. Cum igitur Patres citati nihil eorum, quæ intelliguntur, à nobis proprie Deo conuenire, ac proinde omnia nomina de ipso improprie predicari, priori modo locutos esse, intelligendum est.

Hac ratione vñ etiam sunt S. Thom. & Caiet. in hoc articulo Richard. & Argentina loc. cit. ut enim optime ait Richardus, omnis creatura respectu Dei dicitur ens per imitationem, non secus arque accidentia respectu substantiae: ideoque citati Doctores censent, non dari quid vniuersitate commune Deo, & creaturis. Cum quibus hoc ipsum docent.

ARTIC. V.

Caiet. in hoc art. & i.q. 13. art. 5. & opulc. de ente, & essentia cap. 2. q. 3. Ferrar. cum eodem S. Thom. i. contra Gen. c. 32. Balfol. in r.d. 8. q. 4. \$ Propter istas.

CAPT. VII.

Respondetur argumentis prioris sententie.

Fundamenta vero prioris sententie conuelle- 19
re difficile non est. Ad rationem illius, quæ Prima solu-
vnicæ est, quod videlicet putet auctores illius, nullum pro nostra efficax argumentum inueniri. Re-
spondeo, multis quidem rationes, que pro no-
stra sententia afferri solent, non multum habere
momenti, non tamen omnino aliquas efficaces
deesse, vi superius ostensum est. Ad testimonium
vero Patrum ex dictis etiam facile responderi po-
test. Ad primum, quod est Augustini, concedimus auctoritas
duo illa prædicamenta substantiae, & relationis, Augusini.
hoc est, nomina illorum prædicamentorum Deo
proprie conuenire, sed non vniuerso: qua ratione
superius notauiimus, eundem Augustinum lib. 5. Augus.
de Trinit. c. 10. dixisse: *Si tamen de illo, hoc est de
Deo, proprie aliiquid dici ore homini potest. De prædi-
camentis vero, que extrinsece tantum de Deo
enunciantur, quale est prædicamentum actionis,
in præsenti non curamus. Licit enim actio Dei
poneretur in prædicamento; tamen non propter
ea ipse Deus in prædicamento colloquaretur.*

Ad secundum testimonium, quod est Dama- 20
sceni, respondendo, vocabula filiatus, & procellio-
nium Damasci, scilicet reliqua omnia, vere esse a creaturis ad di-
uisina translati, ut superius ex Dionysio, & calix Pa-
tribus ostensum est, qui propterea quod genus
translationis in diuinis nominibus concedere vi-
dentur, quod ex rebus creatis illa omnia desum-
pta sint. Quare non video, quomodo Damase-
nus dicere poterit oppositum. Id vero quod ad-
ducit ex cap. 3. ad Ephes. Ex quo omnis paternitas, &c. Ad Ephes. 3.
non probat, nomina ipsa, & vocabula filij, & Pa-
tris ex diuinis ad humanae sustine deriuata: neque
aliquis Patrum locum Pauli in eum sensum inter-
preteratur. Neque vero paternitas eo loco ratione, f. Pauli
& dignitatè Patris significat, sed familiam, Graece
enim est πατρία, quod familiā, seu tribūm denotat.
Sic Psalm. 21. vertit Vulgatus, familiā, Adora- Psalm. 21.
bunt, inquit, in conspectu eius vniuersa familiā gentium,
& Psalm. 95. vbi Latine dicere poterat: *Afferte do- Psal. 95.
mina familiā gentium: reliquit nomen Graecum πα-
τρία, & dixit Patria gentium. Hebraice vero est,
מִשְׁפָחוֹת Misphachot, quod 70. Interpretates Gra-
ce transtulerunt, πατρία, locis citatis, & Numer. 1.
Eo igitur cap. ad Ephes. 3. ponitur nomen πατρία,
quod familiā significat, non πατέρια, quod Latini
paternitas dici potest; quæ vñit idem Dama-
scen. in suo textu, cum dicit. *Hoc scire oportet nomen
paternitatis, &c.**

Deinde obseruandum est, verbum, Nominatur,
apud Paulum eo loco non significare idem quod
appellatur, aut vocatur, sed idem quod est. Sicut etiam,
Nomen, aliquando sumitur pro re ipsa, ad Philipp.
1. in nomine Iesu omne genit. n. ut latius ostendi-
2. lib. de Adoratione disput. 8. cap. 1. o. Simile est id,
quod in eadem epist. c. 1. dicitur: *Super omne nomen,
quod nominatur sive in hoc seculo, sive in futuro, hoc est
super omne id, quod celebratur.*

Sensus igitur Pauli ad Ephes. 3. est huiusmodi: *Sensu Pauli
flecho genua ad Patrem Domini nostri Iesu Chri-
sti, ex quo omnis paterna cognatio, & familia ho-
minum, atque Angelorum deriuatur, qui non so-
lent*

21 Ium Christi, sed etiam omnium hominum, & Angelorum Pater est: ideoque non tantum paternitas & eterna, sed temporalis etiam in celestes atque mundanas tribus, & congregations ipsi conuenit. Hanc interpretationem sequuntur omnes Graeci Patres, Chrysostom. homil. 7. Theophylact. Theodoretus, & Oecumenius in eum locum: ex Latinis vero Ambrosius hanc particularam textus non vrget. Hieronymus autem in parvus commentarius, que habentur 8. tom. simpliciter expone hoc modo: *Ex quo omnis paternitas nomen accepit, sive ex quo res Pater nominatur: non quod pater per translationem ex diuinis ad humana nomina Patris deriuatur esse, sed quod omnis res, quae Pater est, Patris fecunditatem, & dignitatem, ac proinde quoque nomen ipsum à Deo habeat.*

Ceterum idem Hieronymus in magnis commentariis, quæ habentur in 6. tom. præclare hunc locum iuxta mentem Graecorum Patrum explanat, demonstrans nomen πατέρα significare familiam, tametū ipse interpretetur paternitatem: & certe Vulgatus interpres propter paranomasiam, hoc est nominum similitudinem, Latine transtulit, *paternitas*, quod Graeci πατέρα dicitur. Sensus autem utroque modo eodem recedit, si nomine paternitatis non solam rationem, qua generatio confurgit, sed etiam principatum in quacumque familia, & congregatione intelligamus: aliqui si paternitas ex generatione ibi solum significaretur, nulla ratione verum esse posset, omnem paternitatem, quæ in cœlis, & in terris est, ex Patre eterno prouenire, aut nominari; si quidem in cœlis nulla est alia præter eternam Dei Patris: hæc autem non est ex ipso, sed potius est ipsissimus Pater. Spiritum autem cœlestium est quidem principatus at nulla certe est paternitas ex generatione procedens. Sic igitur Hieronymus in illis commentariis explicat hunc locum, ut dicat, non solum omnem familiam, & cœtum, tam Angelorum, quam hominum ex Deo Patre esse, verum etiam omnem paternitatem, quam putat esse principatum in congregatione: inquit enim: *Ita puto Angelos, ceteraque virtutes habere principes sui generis in cœstibus, quos Patres gaudient appellare.* Constat igitur, Damascenum non iuxta mentem Apostoli prædictum citasse testimonium.

Ratione quoque probatur, prædicta nomina ex diuinis ad humana non fuisse deriuata: siquidem antequam mysterium Trinitatis mundo manifestaretur iuxta cuiuscumque lingue idioma homines Patres appellabantur, & filii: generationis quoque nomen in humani tanto antiquius est, quanto prius humana generatio cognita fuit, quæ diuina. Nomen etiam Spiritus, ut norauit Basilii, ex rebus creatis, nempe ex aere spirato decomsumptum est, & ad diuinam quodammodo translatum. Eodem modo intelligendus est Dionysius 1. de diuin. nomin. vbi quasi per allusionem, & accommodationem prædictum Pauli testimonium legit hoc modo, *Ex qua, scilicet diuina triade, Tias omnia, id est Trinitas, In celo est, atque nominatur.*

Ad aliud testimonium Damasceni ex primis institutionibus cap. 7. respondeo, priori sententiae plane facere: nisi dicamus eo loco ei non tam certe fuisse, docere Deum esse in prædicamento, quam exempla proponere speciem, & generum: quorum exemplorum non semper requiriatur veritas.

Vasquez in 1. part. Tomus I.

Virum in Deo sint aliqua accidentia.

22 **A**D sextum sic proceditur. Videtur 19 quod in Deo sint aliqua accidentia. *1. dist. 8. q. 4. art. 3. q. 1. contra 6. 2. 3. 2. 3. Et p. opus 3. cap. 13. 23. 57. 65. 29. 30. tom. 2.* Substantia enim nulli est accidentis, vt dicitur in 1. Phyl. quod ergo in Deo est accidentis, non potest in alio esse substantia. Sicut probatur, quod calor non sit forma substantialis ignis: quia in 6. lexi. 27. aliis est accidentis: sed sapientia, virtus, & & 30. tom. 2. huiusmodi, quæ in nobis sunt accidentia, Deo attribuuntur: ergo & in Deo sunt accidentia.

2. Præterea. In quolibet genere est unum primum, multa autem sunt genera accidentium: si igitur prima illorum generum non sunt in Deo, erunt multa prima extra Deum: quod est inconveniens.

Sed contra. Omne accidentis in subiecto est, Deus autem non potest esse subiectum: quia forma simplex non potest esse subiectum, ut dicit Boct. in libro de Trinitat. *Ante med. lib. de Trinit.* ergo in Deo non potest esse accidentis.

Respondeo dicendum, quod secundum præmissa manifeste apparet quod in Deo accidentis esse non potest.

Primo quidem, quod subiectum comparatur ad accidentis, sicut potentia ad actum: subiectum enim secundum accidentis est aliquo modo in actu, esse autem in potentia omnino remouetur à Deo, ut ex prædictis patet.

Secundo, quia Deus est suum esse: ut Boeth. dicit in libro de hebd. & licet id quod est aliquid, aliud possit habere adiunctum, tamen ipsum esse nihil aliud adiunctum habere potest: sicut quod est calidum potest habere aliquid extraneum quam calidum, ut albedinem: sed ipse calidum nihil habet præter calorem.

Terrio, quia omne quod est per se, prius est eo, quod est per accidentis. Vnde cum Deus sit simpliciter primum ens, in eo non potest esse aliquid per accidentis. Sed nec accidentia per se in eo esse possunt, sicut visibilia est per se accidentis hominis: quia huiusmodi accidentia causantur ex principiis subiecti. In Deo autem nihil potest esse causatum, cum sit causa prima vnde relinquitur, quod in Deo nullum sit accidentis.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus, & sapientia non vniuoce dicuntur de Deo, & de nobis, ut infra patet. Vnde non sequitur quod accidentia sint in Deo, sicut in nobis.

Ad secundum dicendum, quod cum substantia sit prior accidentibus, principia accidentium reducuntur in principia substantiarum sicut in priora: quamvis Deus

non sit primum contentum in genere substantiæ, sed primum extra omne genus respectu totius esse.

Explicatio, & confirmatio articuli.

Conclusio est: *In Deo nulla sunt accidentia*: quam tribus rationibus probat S. Thom. Quibus omis, quia facilius sunt, & iis etiam, quia Ciceronianus notar, totam doctrinam articuli sententia Partium confirmare decreui. Est autem tam philosophi, quam Theologis indubitacum, omnia, que in creaturis sunt accidentia, cum Deo tribuntur, in substantiam ipsius transire. Ita docent ex Partibus Augustinus 5. lib. de Trinitate cap. 4. 5. & 16. Boethius lib. de Trinitate, cum aiunt praedamenta accidentium, que ad Deum transferuntur, substantiam significare. Consentient Athanasius in epistola ad Episcopos Africae: Basilius in epist. 141. ad Cæsarienses, Marius Victorinus lib. 1. contra Arianos, & Nicetas in orationem 40. Nazianzeni in illa verba, *Cupio dissolui*, &c. Eadem veritas definita est a Leone 1. epist. 93. ad Turibium cap. 5. & in Concilium Remensi contra Gilbertum, cuius acte inferius referimus disput. 120. cap. 2. non quod Gilbertus senserit in Deo esse accidentia, sed quod dixerit Deum non esse suam sapientiam. Cum autem in Concilio definitur Deum, hoc est: personam esse suam sapientiam, & suam deitatem, plane decernitur, nullum in Deo accidentis esse.

Ex philosophis vero ductu rationis naturalis hoc ipsum cognoverunt Plato in conuiuio, vbi de pulchro, quod ait esse Deum, inquit: *Semper est mutatione afficitur, nec vi pars pulchrum est, neque videtur id, cui pulchritudo inest*, sed ipse per se pulchritudo, unde manat caterorum pulchritudo: & Plutarchus in lib. de doctrina Principum, vbi ait: *Non a fidei loci infinita, sed ipse est infinita, & lex exactissima*.

Ratione quoque philosophica monstrari potest. Omilla vero ratione Augustini, quæ ex Dei immutabilitate, non esse in ipso accidentis aliquod, quod separari possit, recte probat, hoc argumento aliqui vtruntur: siue accidentes possunt a Deo separari, siue non, si semel in Deo accidentis esse concedimus, ipsum ex duobus compositum dicere cogimur: nequit enim esse forma aliqua vera accidentis respectu aliquius, nisi ab illo ex natura rei ante intellectum distinguatur. Deum autem compositum asserere, absurdum est, vt constat ex art. 2. ergo quicquid in eo est, de illius substantia, & essentia est.

Verum, cum haec tenus in eo art. 2. solum probatum sit, Deum non esse essentialementer compositum, ex eo autem quod aliquis dicat, in ipso esse aliquam accidentium compositionem, non sequatur in eo essentialem compositionem, opus est, alia ratione probare, accidentiarum compositionem in Deo non reperi, quæ est huiusmodi. Cum Deus suæ naturæ sit summum, ens perfectissimum nullius indigens, quo nihil melius excogitari, neminem esse potest, sequitur in sua essentia, & substantia omnem plenitudinem perfectionis contineri, nec alterius peregrinæ naturæ, aut formæ, qualis est accidentaria, indigere, quare non solum essentialementer, sed neque accidentiarie componi potest.

Cæterum, cum sint quædam appellations, que ex tempore Deo tribuantur, ut creatoris, Domini

ARTIC. VI. & VII.

ni &c. non ex aliqua in ipso mutatione in tempore facta, sed per extrinsecam dominationem, & respectum ex mutatione creaturæ Deo dicuntur conuenire, id quod optime notauit Augustinus lib. 5. de Trinit. c. 16, & Hieronymus in illud Amos 9. *Ecce ego mandabo, vbi inquit: Non ergo Deus mutatur, qui semper est immutabilis, sed nos eum nostra conuersione mutamus: ac si dicat, nulla in ipso mutatione est, sed quia nos mutamur, ipse alio modo nos respicit dicatur. Quare, ut more logiorum loquamur, quamvis in Deo non sit aliquid accidentis predicationi, hoc est aliquid forma intrinseca, est tamen accidentis praedicabile, id est, aliquid de illo prædicatione quinto praedicabilis prædicari potest. Imo vero, si aliquid est praedicandum, quod per extrinsecum solum respectum de substantiam dicatur, aliquid etiam de Deo enunciari, ratione solius simplicitatis non repugnat.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Deus sit omnino simplex.

Ad septimum sic proceditur. Videlicet, ²⁰ detur quod Deus non sit omnino simplex. Ea enim quæ sunt à Deo, ^{1. dicit. 8. q. 4.} art. 1. Et 1. imitantur ipsum: unde à primo ente sunt 18. & 19. Et omnia entia & à primo bono sunt omnia ^{contra c. 16.} Et omnia in bono: sed in rebus, que sunt à Deo; nihil est omnino simplex: ergo Deus non est omnino simplex.

2. Præterea, Omne quod est melius, Deo attribuendum est: sed apud nos composita sunt meliora simplicibus: sicut corpora mixta elementis, & animalia plantas: ergo non est dicendum quod Deus sit omnino simplex.

Sed contra est, quod August. dicit 6. de Cap. 6. q. 7. Trinitat. quod Deus vere, & summe simplex est.

Respondeo dicendum, quod Deum omnino esse simplicem multipliciter potest esse manifestum.

Primo quidem per supradicta in quaestione. Cum enim in Deo non sit compositione, neque quantitatuarum partium: quia corpus non est: neque compositio formæ, & materia neque in eo sit aliud natura, & suppositum: neque aliud essentia, & esse: neque in eo sit compositio generis, & differentiæ: neque subiecti, & accidentis, manifestum est quod Deus nullo modo compositus est, sed omnino simplex.

Secundo, quia omne compositum est posterius suis componentibus, & dependet eis: Deus autem est primum ens, ut supra ostensum est.

Tertio, quia omne compositum causam haber: quæ enim secundum se diversa sunt, non conuenient in aliquod unum, nisi per aliquam causam adunantem ipsa, Deus autem non habet causam, ut supra art. 3.

QVÆST III.

præ ostentum est, cum sit prima causa efficiens.

Quarto, quia in omni composito oportet esse potentiam, & actum, quod in Deo non est: quia vel una partium est actus respectu alterius, vel alatem omnes partes sunt sicut in potentia respectu totius.

Quinto, quia omne compositum est alicuius, quod non conuenit alicuius suarum partium, & quidem in totis dissimiliis partium manifestum est: nulla enim partium hominis est homo: neque aliqua partium pedis est pes. In totis vero similiis partium, sicut aliud, quod dicitur de toto, dicatur de parte, sicut pars aeris est aer, & aquæ aqua: aliquid tamen dicitur de toto quod non conuenit alicuius partium: non enim si tota aqua est bicubita, & pars eius. Sic igitur in omni composito est aliud quod non est ipsum, hoc autem etiæ possit dici de habente formam, quod scilicet habeat aliud quod non est ipsum: puta in albo est aliud quod non pertinet ad rationem albi: tamen in ipsa forma nihil est alienum; vnde cum Deus sit ipsa forma, vel potius ipsum esse, nullo modo compositus esse potest. Et hanc rationem tangit Hilar. 7. de Trinit. dicens: Deus qui virtus est ex infirmis non contineatur; neque qui lux est, ex obscuris coaptatur.

Ad primum dicendum, quod ea, quae sunt a Deo, imitantur Deum sicut casata primam causam. Est autem hoc de ratione casati, quod sit aliquo modo compositum: quia ad minus esse eius est aliud, quam quod quid est, ut infra parcerit.

Ad secundum dicendum, quod apud nos composta sunt meliora simplicibus: quia perfectio bonitatis creatura non invenitur in uno simplici, sed in multis: sed perfectio diuina bonitatis invenitur in uno simplici, ut infra ostenderetur.

Confirmatio doctrine articuli.

Conclusio est: Deus est omnino simplex: quæ non solum ad dogma fidei pertinet, sed etiam ratione philosophica evidenter constat. Primum definita fuit in Concilio Remensi, ut superiori articulo notauiimus. Nam quamvis Gilbertus expresse non dixerit, Deus esse compositum, ex eius tamen sententiâ sequebatur. An vero idem inferri possit ex eorum opinione, qui dicunt attributa diuina differre ex natura rei inter se, & ab essentia, videbimus dñp. 116. Oppositorum aperte errorem, qui Deo compositionem tribuit, adscribit Petro Abailardo Præteorus in suo Elencho hereticis, quem tandem errorem Bernardus epist. 188. & 190. & 191. inter alios errores Abailardi non refert. Deinde eadem veritas definita fuit in Councilio Lateranense sub Innocentio 3. & refertur in c. Firmiter de summa Trinitate, & fide Cathol. Ra-

Vafg. in 1. partem Tomus I.

ARTIC. VIII.

163

tione quoque naturali à nobis probata est disp.

21. cap. 3. Porro de simplicitate Dei eleganter disputatione Hilarius & de Trinitate, Augustus lib. 11. de Hilaria. ciuit. cap. 10. & libro 15. cap. 17. Illoodus lib. 1. de Agustino. summo bono cap. 1. Boethius lib. de Trinit. cap. 3. Boethius. Bernard. lib. 5. de consideratione, Aristot. quoque Bernard. 12. met. cap. 7. primam substantiam, hoc est, Deum Aristote. simplicem esse, & indivisibilem pronunciat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Deus in compositionem aliorum veniat.

Adoctauum sic proceditur. Videatur quod Deus in compositionem aliorum veniat. Dicit enim Dionysius 4. c. cœl. Hierarch. Esse omnium est, quæ super esse est, Deitas: sed esse omnium intrat compositionem uniuscunquam: ergo Deus in compositionem aliorum venit.

2. Præterea, Deus est forma: dicit enim Augustinus in libro de verb. Domini, quod verbum Dei, quod est Deus, est forma quædam non formata: sed forma est pars compositi: ergo Deus est pars aliorum compositi.

3. Præterea, Quæcumque sunt, & nullum modo differunt, sunt idem: sed Deus & materia prima sunt, & nullum modo differunt: ergo penitus sunt idem. Sed materia prima intrat compositionem rerum: ergo & Deus. Probatio medie, Quæcumque differunt, aliquibus differentiis differunt, & ita oportet ea esse composita: sed Deus, & materia prima sunt omnino simplicia: ergo nullum modo differunt.

Sed contra est, quod dicit Dionys. 2. c. de diu. nom. quod neque tactus est eius, scilicet Dei: neque alia quædam ad partes committendas communio.

2. Præterea, dicitur in libro de causis, quod causa prima regit omnes res, præterquam committendas eis.

Respondeo dicendum, quod circa hoc facerunt tres errores. Quidam enim posuerunt, quod Deus est anima mundi, ut patet, pet. Augustin. in libro 7. de ciuit. Dei: & ad hoc etiam reducitur, quod quidam dixerunt, Deum esse animam primi cœli. Alij autem dixerunt, Deum esse principium formale omnium rerum: & hæc dicitur sūisse opinio Almariorum. Sed tertius error fuit Daud de Dinando, qui stultissime posuit Deum esse materialiam primam. Omnia enim hæc manifestam continent falsitatem: neque est possibile Deum aliquo modo in compositione alicuius ventre: nec sicut principium formale; nec sicut principiū materialē.

I 4 Pri-

q. 2. art. 3.

Primo quidem, quia supra diximus Deum esse primam causam efficientem. Causa autem efficiens cum forma rei factæ non incidit in idem numero, sed formam in idem specie: homo enim generat hominem. Materia vero cum causa efficiens non incidit in idem numero, nec in idem specie: quia hoc est in potentia, illud vero in actu.

Secundo, quia cum Deus sit prima causa efficiens, eius est primo, & per se agere: quod autem venit in compositionem alicuius, non est primo, & per se agens, sed magis compositum, non enim manus agit, sed homo per manum, & ignis calefacit per calorem: unde Deus non potest esse pars alicuius compositi.

Tertio, quia nulla pars compositi potest esse simpliciter prima in entibus, neque etiam materia, & forma, quæ sunt primæ partes compositorum: nam materia est in potentia: potentia autem est posterior actu simpliciter, ut ex dictis patet, forma autem quæ est pars compositi, est forma participata: sicut autem participans est posterius eo, quod est per essentiam, ita & ipsum participatum: sicut ignis in ignitis est posterior eo quod est per essentiam. Ostensum est autem, quod Deus est primum ens simpliciter.

Ad primum ergo dicendum, quod Deitas dicitur esse omnium effectiue, & exemplariter, non autem per essentiam.

Ad secundum dicendum, quod Verbum est forma exemplaris, non autem forma, quæ est pars compositi.

Ad tertium dicendum, quod simplicia non differunt alicibus aliis differentiis, hoc enim compositorum est homo enim, & equus differunt rationali, & irrationali differentiis, quæ quidem differentiæ non differunt amplius ab inicuim aliis differentiis: unde si fiat vis in verbo, non proprie dicuntur differre, sed diuersa esse. Vnde secundū Philosophum io. Metaph. diuersum absolute dicitur: sed omnes differens aliquo differt: unde si fiat vis in verbo, materia prima, & Deus non differunt, sed sunt diuersa seipſis: unde non sequitur quod sint idem.

Confirmatio articuli.

CONCLUSIO est: Deus non potest cum alio in compositionem alicuius conuenire. Conclusio huius articuli non minus in philosophia, & Theologia certa est, quam precedentis: fuerunt tamen non pauci qui oppositum aucti sunt affirmare. Primum ex philosophis teste Eusebio lib. 14. de preparacione euangelica c. 6. Democritus docuit, Deum esse animam mundi, ac propterea ipsum igne pī in compositionem alicuius formam habere. Huius tamen errorem longe rem venire. aliter refutat Ciceron lib. 14. de natura Deorum. In

27

Tex. 24. p. 25. tom. 3.

ARTIC. VIII.

hanc vero sententiam Stoicos commemorat Epiphanius lib. 1. hæret. 5. quam Damascenus in suo Ciceron. lib. de hæretibus non omnibus, sed quibusdam Stoicorum adscribit, eamque secutum fuisse Pythagoram censem Ludovicus Viues in c. 17. lib. 4. Pythagoras. vel partem illius, ut constat ex Concil. Tolentino, vel partem illius, ut constat ex Concil. Tolentino. in confessione fidei, & Leone pp. i. in epistol. ad Turibium 9. 3. cap. 5. Clarius tamen Petrus A. Leo pp. i. bailardus teste Bernardo in epist. 19. o. cum docuit Abat. Spiritum sanctum esse animam mundi: quam Bernardus ex Platone didicisse tradit Bernar. Demetrius Petrus Abalardus. inter errores cuiusdam Almerici, qui fuit temporis Almericus in re Innocentij 3. Turrecremata lib. 4. summa c. 35. eundem erroris hunc errorum enumerat: dicebat enim omnia esse rem inciale. & Deum ipsum essentiam esse omnium rerum: & Deum ipsum essentiam esse omnium rerum: quem hæreticum vñico verbo datinat Innocentius c. damnamus, de summa Trinitate, & fide Catholicæ. ex Scriptura quoque aperte demonstratur, non posse Deum esse animam totius mundi: nam lob. 22. lob. 22. dicitur: Exceptio calo est, &c. Paralip. 2. Cor. 2. Paralip. 2. & calo, & calo etiam capere non possunt. Si autem Deus esset anima mundi, esset profecto intra ipsum conclusus, & definitus, ut extra ipsum nullo modo esse posset, quod est absurdum, ut inferius probabitur disp. 29. cap. 4. Id ipsum optime ostendit Augustinus c. citato, & sequenti.

Porro Deum non posse conuenire in compositionem alicuius, hac ratione potest ostendti. Omne id, ex quo aliquid componitur imperfectius est ipsum composito: atqui Deus est rerum omnium perfectissimus: ergo ex ipso nulla res alia componi potest. Qui vero oppositum docuerunt, eo vindicentur decepti, quod vniuersum hoc conspicere, ita à Deo efficiente, & seruante pendere, ut sine illo non minus esse non posset, quam anima sine anima vivere. Ob id tamen non deberent affirmare, Deum ipsum, aut mundi, aut aliarum rerum animam esse.

De philosophis quidem antiquis non satis perspectum habeo, an dixerint Deum vere esse animam mundi, tanquam formam, & naturam illius, vel solum per modum efficientis, & conservantis, eo modo quo nonnulli arbitrantur Aristotelem appellasse intelligentiam motricem coeli, animam eius assistente. De hereticis vero Priscillianis Priscillianus, dabium non est, docuisse animam nostram informantem, quandam Dei portionem esse. In quem sensum eorum damnant errorem Concilium Tolentianum primum, & Leo primus, & tandem Leo conccludit, nullam tam praecipuam esse facturam, cui Deus ipse natura sit, hoc est, forma: nomine enim naturæ formam appellant, sicut Arist. 2. Phys. c. 1. & clariss. 5. Meta. c. 4. vbi circa finem ait, prius, & quæ propriæ dicitur natura, esse substantiam, hoc est, formam eorum, quæ in seipsis, ut ipsa sunt, mōris principiū habent: materiam vero metaphorice, & quod huius sit suscepit, naturam dicit, De Abailardo etiam, & Almerico dubium non est, de anima informante fuisse locutus.

QVÆSTIO IV.

De perfectione Dei.

P Ost considerationem diuinæ simplicitatis, de perfectione ipsius Dei dicendum

Concil. Tolent. 1. Leo. 1.

29

QVÆST. IV.

dum est. Et quia unumquodque secundum quod perfectum est, sic dicitur bonum: primo agendum est de perfectione diuina. Secundo de eius bonitate.

Notatio circa totam questionem.

Quemadmodum in iis questionibus elucidiatis, quæ difficiliores sunt, & aliquid habent animaduersione dignum, nec tempori, nec labori parcentur est, sic etiam in facilioribus longam texere tractationem, reprehensione dignum iudicari debet. Ideo in totam hanc quest. quæ facilima est, vnum tantum adnotare liber, quod ex doctrina præcedenti, & ex iis, quæ dicimus in quest. 13. manifeste colligitur: nempe in Deo qualidam esse perfectiones eminentes solum, & virtute, quafdam vero formaliter, & proprie, vel potius naturam Dei simplicissimam virtutem qualidam perfections continere, alias vero ipsi formaliter conuenire. Illas quidem dicitur virtute continere, quæ in suo intrinseco, & essentiali conceptu quantumvis abstracto imperfectionem aliquam includunt: quales sunt rerum corporearum. Dicitur autem eas eminenter continere, quia in se virtutem habet eminentem ad eas producendas. Quare perfectio lapidis, quæ in Deo est eminenter, in ipso Deo vitam habet, in lapide autem sine vita est. De hoc modo quo res in Deo dicuntur esse. multa dicemus disp. 5. c. 3. & disp. 70. c. 2. Ille autem perfectiones, quæ intelligi possunt ab omni imperfectione purgatae in Deo formaliter, & proprie dicuntur esse, non quidem distincte ex natura rei, ut disp. 116. dicemus, sed in una simplicissima essentia absque distinctione coniunctæ. Cetera, quæ Caietanus, & recentiores in hanc questionem tractant facilia sunt, & ad ea, quæ deinceps dicenda sunt minime necessaria. In artic. 3. in sol. 4. notandum erat, quare creature dicantur Deo assimilari, Deus autem non creaturis, de hoc tamen differemus d. 167. c. vii.

ARTICVLVS I.

Virtus Dei si perfectus.

ARTIC. I.

105

qui Philosophi, scilicet Pythagorici, & Leucippus, non attribuerunt optimum, & perfectissimum primo principio. Cu*is* ratio est, quia philosophi antiqui considerauerunt principium materiae tantum: primum autem principium materiale imperfectissimum est. Cum enim materia in quantum huiusmodi sit in potentia: oportet quod primum principium materiae sit maxime in potentia, & ita maxime imperfectum. Deus autem ponitur primum principium non materiale, sed in genere causæ efficientis: & hoc oportet esse perfectissimum. Sicut enim materia, in quantum huiusmodi, est in potentia, ita agens in quantum huiusmodi est in actu: unde primum principium actuū oportet maxime esse in actu: & per consequens maxime esse perfectum: secundum hoc enim dicitur aliquid esse perfectum, secundum quod est actu: nam perfectum dicitur, cui nihil deest secundum modum suæ perfectionis.

Ad primum ergo dicendum, quod si cut dicit Gregor. balbutiendo, ut possumus, excella Dei resonamus: quod enim factum non est, perfectum propriè dici non potest. Sed quia in his, quæ sunt, tunc dicitur esse aliquid perfectum, cum de potentia educitur in actu, transsumitur hoc nomen perfectum ad significandum omne illud cui non deest esse in actu, siue hoc habeat permōdum perfectionis, siue non.

Ad secundum dicendum, quod principium materiale, quod apud nos imperfectum inuenitur, non potest esse simpliciter primum, sed præceditur ab alio perfec̄to. Nam semen, licet sit principium animalis generati ex semine, tamen habet ante se animal, vel plantam, unde deciditur. Oportet enim ante id, quod est in potentia esse aliquid actu, cum ens in potentia, non reducatur in actu, nisi per aliud ens in actu.

Ad tertium dicendum, quod ipsum esse est perfectissimum omnium: comparatur enim ad omnia, ut actus: nihil enim habet actualitatem, nisi in quantum est: unde ipsum esse est actualitas omnium rerum, & etiam ipsarum formarum: unde non comparatur ad alia, scilicet recipiens ad receptum, sed magis sicut receptum ad recipiens: cum enim dico esse hominis, vel equi, vel cuiuscunq; alterius, ipsum esse consideratur, ut formalis, & receptum, non augem ut illud, cui competit esse.

3. Præterea,

AD primum sic proceditur. Videatur quod esse perfectum non conueniat Deo. Perfectum enim dicitur, quasi totaliter factum: sed Deo non conuenit esse factum: ergo nec esse perfectum.

2. Præterea; Deus est primum rerum principium, sed principia rerum videntur esse imperfecta. Semen enim est principium animalium, & plantarū: ergo Deus est imperfectus.

3. Præterea, Osterium est supra, quod essentia Dei est ipsum esse, sed ipsum esse videtur esse imperfectissimum, cum sit communissimum, & recipiens omnium additiones: Ergo Deus est imperfectus.

Sed contra est, quod dicitur Matth. 5. estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.

Respondeo dicendum, quod sicut Philosophus narrat in 12. Mer. quidam anti-

Perfectionum
aliis formalis-
ter atque emi-
nenter con-
sideratur in
Deo.

22
1. 108 tr. c. 28.
El. 1. 1. 2.
art. 3. 13. Et
Dim. 2. 6. 13.
lq. i.

quæ frater
art. 4.

A R-

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo sint perfectiones omnium rerum.

²³
4. diff. 2. a. 2.
G. 3. Et 1.
conic. 28. G.
31. & 1 b. 2.
e. 2. Et opus.
3. 4. 22. 28.
G. 33.
q. p. a. 4. 7.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod in Deo non sint perfectiones omnium rerum: Deus enim simplex est, ut ostensum est: sed perfectiones rerum sunt multæ & diuersæ: ergo in Deo non sunt omnes perfectiones rerum.

2. Præterea, Opposita non possunt esse in eodem: sed perfectiones rerum sunt opposita: vnaquæque enim species perficitur per suam differentiam specifcam: differentiae autem, quibus diuiditur genus, & constituuntur species, sunt opposita: cum ergo opposita non possint simul esse in eodem, videtur quod non omnes rerum perfectiones sint in Deo.

3. Præterea, Viuens est perfectius quam ens, & sapiens quam viuens: Ergo & vivere est perfectius quam esse, & latere, quam vivere: sed essentia Dei est ipsum esse: ergo non habet in se perfectionem vitæ, & sapientiæ, & alias huiusmodi perfectiones.

Sed contra est, quod dicit Dionyfius, capite de diu. nomin. quod Deus in una existentia omnia prahabet.

Respondeo dicendum, quod in Deo sunt perfectiones omnium rerum. Vnde & dicitur viuens aliter perfectus: quia non deest ei aliqua nobilitas, quæ inueniatur in aliquo genere, ut dicit Commun. in 5. Meta. Et hoc quidem ex duobus considerari potest.

Primo quidem per hoc, quod quicquid perfectionis est in effectu, oportet inueniri in causa effectiva: vel secundum eandem rationem, si sit agens viuocum, ut homo generat hominem: vel eminenti modo, si sit agens æquiocum: sicut in Sole est similitudo eorum, quæ generantur per virutem Solis. Manifestum est enim quod effectus præexistit virtute in causa agenti: præexistere autem in virtute causa agentis non est præexistere imperfectiori modo, sed perfectiori, licet præexistere in potentia causæ materialis sit præexistere imperfectiori modo: eo quod materia in quantum huiusmodi est imperfecta, agens vero in quantum humusmodi est perfectum. Cum ergo Deus sit prima causa effectiva rerum, oportet omnium rerum perfectiones præexistere in Deo secundum eminentiorem modum. Et hanc rationem tangit Dionyf. 5. cap. de diu. nom. dicens de Deo, quod non quidem hoc est, hoc autem non est, sed omnia est, ut omnium causa.

^{Cap. 5. à me-}
^{d. 21.}

ARTIC. II. & III.

Secundo vero ex hoc, quod supra ostendimus est, quod Deus est ipsum esse per se subsistens: ex quo oportet, quod totam perfectionem essendi in se contineat. Manifestum est enim quod si aliquod calidum non habet totam perfectionem caliditatis, hoc ideo est, quia calor non participatur secundum perfectam rationem: sed si calor esset per se subsistens, non posset ei aliquid deesse de virtute caloris: vnde, cum Deus sit ipsum esse subsistens, nihil de perfectione essendi potest ei deesse. Omnia autem perfectiones pertinent ad perfectionem essendi: secundum hoc enim aliqua perfecta sunt, quod aliquo modo esse habent: vnde sequitur quod nullius rei perfectio Deo delit. Et hanc etiam rationem tangit Dionyf. 5. cap. de diu. nom. dicens: Quod Deus non quodammodo est existens, sed simpliciter, & incircumscripe totum in seipso uniformiter esse præcipit: & postea subdit, quod ipse est esse subsistentibus.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut ut Sol, ut dicit Dionyf. 5. c. de dim. nom. sensibilium substantias, & qualitates multas, & differentes ipsa vnu existens, & uniformiter lucendo in seipso uniformiter præcipit; ita multo magis in causa omnium necessitatis præexistere omnia secundum naturalem unionem: & sic quæ sunt diuersæ, & opposita in seipso, in Deo præexistunt, vt vnum absque detimento simplicitatis ipsius. Et per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod sicut in eodem cap. idem Dionyf. dicit, licet ipsum esse fit perfectius, quam vita: & ipsa vita, quam ipsa sapientia, si considerentur secundum quod distinguuntur ratione: tamen viuens est perfectius, quam ens tantum: quia viuens etiam est ens, & sapiens est ens, & viuens. Licet igitur ens non includat in se viuens, & sapiens: quia non oportet quod illud quod participaret esse, participet ipsum secundum omnem modum essendi, tamen ipsum esse Dei includit in se vitam, & sapientiam: quia nulla de perfectionibus essendi potest deesse ei, quod est ipsum esse subsistens.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqua creatura possit esse simili Deo.

AD tertium sic proceditur. Videatur quod nulla creatura possit esse simili Deo. Dicitur enim in Psalm. Non est similis tui in diis Domine, sed inter omnes creaturas excellentiores sunt, quæ dicuntur dii participatiæ: multo ergo minus alia creaturæ possunt dici Deo similes.

2. Præ-

2. Præterea, Similitudo est comparatio quædam: non est autem comparatio eorum, quæ sunt diversorum generum: ergo nec similitudo: Non enim dicimus, quod dulcedo sit similis albedini: sed nulla creatura est eiusdem generis cum Deo, cum Deus non sit in genere, ut supra ostensum est: ergo nulla creatura est similis Deo.

3. Præterea, Similia dicuntur, quæ conueniunt in forma: sed nihil conuenit cum Deo in forma: nullius enim essentia rei est ipsum esse, nisi solius Dei: ergo nulla creatura potest esse similis Deo.

4. Præterea, In similibus est mutua similitudo; nam simile est simili simile. Si igitur aliqua creatura est similis Deo, & Deus est similis alii creaturae: quod est contra id, quod dicitur Isaiæ 40. Cui simile fecisti Deum?

Sed contra est quod dicitur Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & primæ Ioann. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus.

Respondeo dicendum, quod cum similitudo attendatur secundum conuenientiam, vel communicationem in forma: multiplex est similitudo secundum multos modos cōmunicandi in forma. Quædam enim dicuntur similia, quæ communicant in eadem forma secundum eandem rationem, & secundum eundem modum: & hæc non solum dicuntur similia, sed æqualiter alba dicuntur similia in albedine, & hæc est perfectissima similitudo. Alio modo dicuntur similia, quæ communicant in forma secundum eandem rationem, & non secundum eundem modum, sed secundum magis, & minus: ut minus album dicatur simile magis albo: & hæc est similitudo imperfecta. Tertio modo dicuntur aliqua similia, quæ communicant in eadem forma, sed non secundum eandem rationem, ut patet in agentibus non vniuersis. Cum enim omne agens agat sibi simile in quātum est agens, agit autem vnumquodque secundum suam formam, necesse est quod in effectu sit similitudo formæ agentis. Si ergo agens sit contentum in eadem specie cum suo effectu, erit similitudo inter faciens, & factum in forma, secundum eandem rationem speciei, sicut homo generat hominem: si autem agens non sit contentum in eadem specie, erit similitudo, sed non secundum eandem rationem speciei: sicut ea, quæ generantur ex virtute Solis, accidunt quidem ad aliquam similitudinem Solis; non tamen ut recipient for-

mam Solis secundum similitudinem speciei, sed secundum similitudinem generis. Si igitur sit aliquod agens, quod non in genere continetur, effectus eius adhuc magis accident remote ad similitudinem formæ agentis, non tamē ita quod participant similitudinem formæ agentis secundum eandem rationem speciei, aut generis, sed secundum aliqualem analogiam, sicut ipsum esse est commune omnibus. Et hoc modo illa, quæ sunt à Deo, assimilantur ei in quantum sunt entia, ut primo vniuersali principio totius esse.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut dicit Dionys. 9. cap. diui. nom. cum sa-

Cap. 9. 2
media.

Scriptura dicit aliquid non esse simile Deo, non est contrarium assimilationi ad ipsum. Eadem enim sunt similia Deo, & dissimilia: similia quidem secundum quod imitantur ipsum, prout contigit cum imitari, qui non perfecte imitabilis est. Dissimilia vero, secundum quod deficiunt à sua causa, non solum secundum suam intentionem, & remissionem, sicut minus album deficit à magis albo, sed quia non est conuenientia nec secundum speciem nec secundum genus.

Ad secundum dicendum, quod Deus non se habet ad creaturas sicut res diuerorum generum, sed sicut id, quod est extra omne genus, & principium omnium generum.

Ad tertium dicendum, quod non dicitur esse similitudo creaturæ ad Deum propter communicantiam in forma, secundum eandem rationem generis, & speciei, sed secundum analogiam tantum: prout scilicet Deus est ens per essentiam, & alia per participationem.

Ad quartum dicendum, quod licet aliquo modo concedatur, quod creatura sit similis Deo, nullo tamen modo concedendum est, quod Deus sit similis creaturæ: quia, ut dicit Dionys. 9. cap. de diui. nom. Cap. 9. 2
media. In his, quæ vnius ordinis sunt, recipitur mutua similitudo, non autem in causa & causato. Dicimus enim quod imago sit similis homini, & non è conuerso: & similiter dici potest aliquo modo, quod creatura sit similis Deo: non tamen quod Deus sit similis creaturæ.

QVÆSTIO V.

De bono in communi.

D Einde queritur de bono. Et primo, de bono, in communi. Secundo, de honestate Dei.

In hac quæstione disputatione S. Thomas de bono in vniuersum, cuius quidem disputatione ad philosophum propriè spectabat, ut in sequenti pro-

bet

bet id, quod ad Theologum pertinet, scilicet Deum esse bonum. Quoniam vero ex iis, quae dicemus, patet, non parum aliquem errare posse in assignanda ratione bonitatis in Deo, si eam in uniuscum ignorauerit, idcirco ea, quae ad hanc Theologican veritatem conducere videbuntur, quamvis philosophica sint, in questionem reuocare necessarium duximus.

ARTICVLVS I.

Vtrum bonum differat secundum rem ab ente.

²⁵
1. dif. 8 q. 5.
art. 3. Et ve-
risim. q. 4.
art. 1. c. 3.
art. 8.
In lib. An o-
mne quod est
bonum sit
civica med.
illius.

AD primum sic proceditur. Videatur quod bonum differat secundum rem ab ente. Dicit enim Boet. in lib. de hebdoma. Intueor in rebus aliud esse quod sunt bona, & aliud esse quod sunt: Ergo bonum, & ens differunt secundum rem.

bo. 2. Præterea, Nihil informatur seipso: sed bonum dicitur per informationem entis, ut habetur in comment. lib. de causis: Ergo bonum differt secundum rem ab ente.

co. 3. Præterea, Bonum suscipit magis & minus: esse autem non suscipit magis, & minus: Ergo bonum differt secundum rem ab ente.

dis. 2. propo-
siti. 2. 1. & 22.
Lib. 1. q. 32.
civica princ.
tom. 2.

Sed contra est, quod Augustin. dicit in libro de doctrina Christi. quod in quantum sumus, boni sumus.

Respondeo dicendum, quod bonum, & ens sunt idem secundum rem, sed differunt secundum rationem tantum: quod sic patet. Ratio enim boni in hoc consistit, quod aliquid sit appetibile: vnde Philosophus in 1. Ethicor. dicit, quod bonum est, quod omnia appetunt: manifestum est autem, quod unumquodque est appetibile secundum quod est perfectum: nam omnia appetunt suam perfectionem. In tantum est autem perfectum unumquodque, in quantum est actu: vnde manifestum est, quod intantum est aliquid bonum, in quantum est ens: esse enim est actualitas omnis rei, ut ex superioribus patet. Vnde manifestum est, quod bonum, & ens sunt idem secundum rem: sed bonum dicit rationem appetibilis, quam non dicit ens.

Ad primum ergo dicendum, quod licet bonum, & ens sint idem secundum rem: quia tamen differunt secundum rationem, non eodem modo dicitur aliquid ens simpliciter, & bonum simpliciter. Nam cum ens dicat aliquid propriæ esse in actu: actu autem propriæ ordinem habeat ad potentiam: secundum hoc simpliciter aliquid dicitur ens, secundum quod est primo discernitur ab eo, quod in potentia tantum: hoc autem est esse substantia.

ARTIC. I.

le rei vniuersitatisque: vnde per suum esse substantiale dicitur unumquodque ens simpliciter: per actus autem superadditos dicitur aliquid esse secundum quid: sicut esse album significat esse secundum quid. Non enim esse album auferit esse in potentia simpliciter, cum adueniat rei iam praexistenti in actu. Sed bonum dicit rationem perfecti, quod est appetibile, & per consequens dicit rationem ultimi. Vnde id quod est ultimo perfectum, dicitur bonum simpliciter: Quod autem non habet ultimam perfectionem, quam debet habere, quamvis habeat aliquam perfectionem in quantum est actu, non tamen dicitur perfectum simpliciter, nec bonum simpliciter, sed secundum quid. Sic ergo secundum primum esse, quod est substantiale, dicitur aliquid ens simpliciter, & bonum secundum quid, id est, in quantum est ens: secundum vero ultimum actum dicitur aliquid ens secundum quid, & bonum simpliciter. Sic ergo quod dicit Boetius quod in rebus aliud est quod sunt bona, & aliud quod sunt, referendum est ad esse bonum simpliciter, & ad esse simpliciter: quia secundum primum actum est aliquid ens simpliciter; & secundum ultimum bonum simpliciter, & tamen secundum primum actum est quod ammodo bonum, & secundum ultimum actum est quod ammodo ens.

Ad secundum dicendum, quod bonum dicitur per informationem prout accipitur bonum simpliciter secundum ultimum actum.

Et similiter dicendum ad tertium, quod bonum dicitur secundum magis, & minus secundum actum superuenientem, puta secundum scientiam, vel virtutem.

Conclusio est. Bonum, & ens sunt idem secundum rem, sed bonum includit rationem appetibilis, quam non habet ens. Quia conclusione S. Doctor manifeste indicat, haec duo sola ratione distingui.

DISPUTATIO XXIII.

Quæ sit formalis ratio boni vniuersim, & quo pacto Deo conueniat.

Sententia Durandi, cap. 1.

Refutatio precedens sententia, cap. 2.

Duae aliae sententie de eadem re, cap. 3.

Prior pars posterioris sententia, cap. 4.

Posterior pars posterioris sententia, cap. 5.

Quædam oppositiones contra predictas, cap. 6.

Corollaria precedentis doctrine, cap. 7.

CAPVT I.

Sententia Durandi.

Cum in hoc art. vera ratio, & definitio boni: statim nobis tradatur, ex qua colligere debeamus Deum esse bonum, enitendum nobis est ita